

แนวทางการแก้ปัญหาจากการแข่งขันทางการค้าทุเรียน
ของจังหวัดจันทบุรี

เอกสารวิจัยส่วนบุคคล

โดย

นาวาเอก วรวุฒิ ศิลป์ประกอบ ร.น.
ประจำหน่วยบัญชาการนาวิกโยธิน

วิทยาลัยการทัพบก

กันยายน 2563

เอกสารวิจัยเรื่อง แนวทางการแก้ปัญหาจากการแข่งขันทางการค้าทุเรียน
ของจังหวัดจันทบุรี

โดย นาวาเอก วรวิทย์ ศิลป์ประกอบ ร.น.

อาจารย์ที่ปรึกษา พันเอกหญิง กนิษฐา จิตติวัฒนา

วิทยาลัยการทัพบก อนุมัติให้เอกสารวิจัยส่วนบุคคลฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรหลักประจำ วิทยาลัยการทัพบก ปีการศึกษา 2563 และเห็นชอบให้เป็น
เอกสารวิจัยส่วนบุคคลที่อยู่ในเกณฑ์ระดับ

พลตรี

ผู้บัญชาการวิทยาลัยการทัพบก

(มหศักดิ์ เทพหัสดิน ณ อยุธยา)

คณะกรรมการควบคุมเอกสารวิจัยส่วนบุคคล

พันเอก

ประธานกรรมการ

(สิ้นสมุทร์ จันทรเนตร)

นาย

ผู้ทรงคุณวุฒิที่ปรึกษา

(ธนภณ กิจกาญจน์)

พันเอก

กรรมการ

(ภารัต เทียนทองดี)

พันเอกหญิง

กรรมการ

(กนิษฐา จิตติวัฒนา)

พันเอกหญิง

กรรมการ

(นवलสมร จรวงษ์)

บทคัดย่อ

ผู้วิจัย นาวาเอก วรวุฒิ ศิลป์ประกอบ ร.น.
เรื่อง แนวทางการแก้ปัญหาจากการแข่งขันทางการค้าทุเรียนของจังหวัดจันทบุรี
วันที่ กันยายน 2563 **จำนวนคำ :** 5,759 **จำนวนหน้า :** 14
คำสำคัญ การแข่งขัน การค้าทุเรียน ทุเรียนจังหวัดจันทบุรี
ชั้นความลับ ไม่มีชั้นความลับ

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการแก้ปัญหาจากการแข่งขันทางการค้าทุเรียนของจังหวัดจันทบุรี” ประกอบด้วยวัตถุประสงค์ 3 ประเด็นคือ 1) การวิเคราะห์สภาพปัญหาจากการแข่งขันทางการค้าทุเรียนของจังหวัดจันทบุรี 2) การศึกษาประเด็นกฎหมายและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการค้าผลไม้ ซึ่งประกอบด้วย ประกาศกระทรวงพาณิชย์ว่าด้วยการส่งสินค้าออกไปนอกราชอาณาจักร (ฉบับที่ 91) พ.ศ. 2542 ประกาศกรมวิชาการเกษตร เรื่อง หลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขการจดทะเบียนเป็นผู้ส่งผลทุเรียนสดออกไปนอกราชอาณาจักร พ.ศ. 2556 ที่เกี่ยวกับการส่งทุเรียนสดออกไปต่างประเทศ และกฎหมายคุ้มครองพันธุ์พืชของไทยที่เกี่ยวข้องกับทุเรียน ทฤษฎีเกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพและมาตรฐานคุณภาพสินค้าเกษตร รวมทั้งการจัดการคลังสินค้า และ3) แนวทางการแก้ปัญหาจากการแข่งขันทางการค้าทุเรียนของจังหวัดจันทบุรี สำหรับประเด็นสุดท้ายนี้ผู้วิจัยได้เสนอแนวทางการแก้ปัญหาไว้ 7 แนวทางด้วยกันคือ แนวทางที่ 1 ส่งเสริมการวิจัยความต้องการของตลาดในการค้าทุเรียนของจังหวัดจันทบุรี แนวทางที่ 2 สนับสนุนระบบการตลาด โซ่อุปทานและอุปสงค์การตลาดทุเรียนประเภทพรีเมียม แนวทางที่ 3 การขยายตลาดโดยการประชาสัมพันธ์ส่งเสริมการตลาด แนวทางที่ 4 พัฒนาการผลิตทุเรียนนอกฤดู การพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์ แนวทางที่ 5 กำหนดนโยบายและแนวทางปฏิบัติในการพัฒนามาตรฐานทุเรียนของประเทศไทย แนวทางที่ 6 พัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อพัฒนาการจัดการศัตรูพืชและโรคพืช และแนวทางที่ 7 แนวทางการขยายตลาดด้วยการส่งเสริมการบริโภคผลไม้สดชนิดใหม่โดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดจันทบุรีให้ทดแทนผลไม้ทุเรียน

ABSTRACT

AUTHOR: Captain Worrawut Silpprakob Rtn.

TITLE: Problems solving guidelines for durian trade competition in Chanthaburi Province.

DATE: September 2020 **WORD COUNT :** 5,759 **PAGES :** 14

KEY TERMS: Competition, Durian trade, Chanthaburi Province Durian.

CLASSIFICATION: Unclassified

The research “Problems solving guidelines for durian trade competition in Chanthaburi Province” consists of 3 objectives.

- 1) Analysis of problems from durian trade competition in Chanthaburi Province.
- 2) Study of legal issues and theories related to fruit trade Consisting of less laws and regulations such as notification of the Ministry of Commerce regarding the export of goods out of the Kingdom (No. 91) 1999, Announcement of the Department of Agriculture subject to Criteria, Procedures and Conditions for Registration of Fresh Durian Fruit Export to the Kingdom, 2013 relating to the delivery of fresh durian to other countries and Thai plant protection laws related to durian Theories related to efficiency and quality standards of agricultural products, including warehouse management.
- 3) Problems solving guidelines for durian trade competition in Chanthaburi Province. For this final issue, the researcher has proposed 7 solutions to the problem. The guidelines include:
 - 1) Promote market demand research on durian trade in Chanthaburi Province.
 - 2) Support the supply chain marketing system and the demand for premium durian marketing.
 - 3) Expanding the market by public relations and promoting the marketing.

4) Development of off-season durian production and technological development of organic production.

5) Establish policies and guidelines for the development of Thai durian standards.

6) Develop technology and innovation for the development of pest and plant disease management.

7) Ways to expand the market by promoting the consumption of fresh fruit, especially in Chanthaburi province, to replace the durian fruit.

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเชิงยุทธศาสตร์เรื่อง “แนวทางการแก้ปัญหาจากการแข่งขันทางการค้าทุเรียนของจังหวัดจันทบุรี” สำเร็จได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับการสนับสนุนจากวิทยาลัยการแพทย์ ในการส่งเสริมให้นักศึกษาได้ค้นหาหัวข้อวิจัยที่จะเป็นประโยชน์ ในการแก้ปัญหาที่เป็นวาระแห่งชาติ ตอบสนองต่อยุทธศาสตร์ชาติ 20 เพื่อให้นักศึกษาได้เสนอแนวความคิดทางยุทธศาสตร์ต่อสถาบัน

ขอขอบคุณ อาจารย์ที่ปรึกษา พันเอกหญิง กนิษฐา ฐิติวัฒนา ที่ได้แนะนำให้คำปรึกษา และพัฒนาแนวคิดในการทำวิจัยครั้งนี้อย่างต่อเนื่อง และเป็นกำลังใจ กระตุ้นเตือนให้ ผู้วิจัยมีความมุ่งมั่นในการทำเอกสารวิจัย ตั้งแต่เริ่มแรกจนสำเร็จเรียบร้อย ขอขอบคุณ นายธณณ กิจกาญจน์ นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดจันทบุรี ผู้ทรงคุณวุฒิที่ปรึกษา ที่ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ และสนับสนุนข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

ท้ายที่สุดนี้ ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าแนวคิด ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะ แนวทางการแก้ปัญหาจากการแข่งขันทางการค้าทุเรียนของจังหวัดจันทบุรี จะเป็นประโยชน์ในการสร้างความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจการค้าทุเรียนและผลไม้ ให้แก่จังหวัดจันทบุรี และประเทศชาติได้อย่างยั่งยืนต่อไป

แนวทางการแก้ปัญหาจากการแข่งขันทางการค้าทุเรียนของ จังหวัดจันทบุรี

ในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ได้ให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจซึ่งเป็นหนึ่งในความมั่นคงของชาติ และการแข่งขันทางการค้าซึ่งเห็นได้ชัดเจนเพราะถูกกำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ชาติที่ 2 คือประเด็นยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน การเกษตรสร้างมูลค่า ประเทศไทยเป็นหนึ่งในผู้เล่นสำคัญด้านการผลิตและการค้าสินค้าเกษตรในเวทีโลก ด้วยพื้นฐานทางพืชเกษตรเขตร้อน และมีข้อได้เปรียบด้านความหลากหลายทางชีวภาพที่สามารถพัฒนาต่อยอดโครงสร้างธุรกิจการเกษตรด้วยการสร้างมูลค่าเพิ่มเน้นเกษตรคุณภาพสูงและขับเคลื่อนการเกษตรด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม ที่ให้ความสำคัญกับการเพิ่มผลผลิตการผลิตทั้งเชิงปริมาณและมูลค่า และความหลากหลายของสินค้าเกษตร ซึ่งยุทธศาสตร์ชาติที่ 2 นี้ได้มีเป้าหมายรวมถึงความเป็นอยู่และปากท้องของประชาชน¹ ผลผลิตทุเรียนถือว่าเป็นรายได้หลักอย่างหนึ่งที่สำคัญของจังหวัดจันทบุรี และทุเรียนของจังหวัดจันทบุรีเป็นผลไม้ที่ได้รับความนิยมเป็นอันดับต้น ๆ ทั้งในและต่างประเทศ ในห้วง 5 - 7 ปี ที่ผ่านมา ได้มีผู้ค้าทั้งรายใหญ่และรายย่อยทั้งในและต่างประเทศ เข้ามาทำการค้าทุเรียนในจังหวัดจันทบุรีเป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดปัญหาการแข่งขันทางการค้าในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งทั้งหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องและเกษตรกรเกิดความกังวลกับปัญหาดังกล่าว

การวิเคราะห์แนวทางแก้ปัญหาจากการแข่งขันทางการค้าทุเรียนของจังหวัดจันทบุรี จะสามารถหลีกเลี่ยงและป้องกันปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อให้เกิดการสมดุลและยั่งยืนสำหรับเกษตรกร และผู้ค้าได้เป็นอย่างดี สำหรับประเทศไทยเป็นประเทศผู้ผลิตและผู้ส่งออกทุเรียนรายใหญ่ของโลกซึ่งตลาดหลักสำคัญของไทยคือ สาธารณรัฐประชาชนจีน โดยส่งออกในรูปแบบของทุเรียนสดและผลิตภัณฑ์ทุเรียนของไทยเพิ่มขึ้น ที่ผ่านมาราคาที่เกษตรกรขายได้อยู่ในเกณฑ์ดี จูงใจให้เกษตรกรดูแลรักษาสวนทุเรียนเป็นอย่างดี หากสภาพภูมิอากาศนั้น เอื้ออำนวยต่อการติดดอกออกผลคาดว่าผลผลิตต่อไร่จะเพิ่มขึ้น

โครงสร้างการตลาดของทุเรียนเป็นส่วนหนึ่งของผลไม้หลายชนิดในช่วงที่มีการให้ ผลผลิต ทุเรียนพันธุ์กระดุมพันธุ์ชะนีจะออกก่อนในช่วงกลางเดือนมีนาคมทุเรียนพันธุ์หมอนทองพันธุ์ก้านยาว ออกหลังในช่วงเมษายนถึงพฤษภาคมศูนย์กลางตลาดหลักอยู่ใน

เขตอำเภอเมือง และศูนย์กลางตลาดรองอยู่ในเขตอำเภออื่น ๆ มีการซื้อขายผ่านพ่อค้าคนกลางมากที่สุดร้อยละ 68.75 รองลงมาเป็นบริษัท ร้อยละ 14.58 ในพื้นที่ผลิตเป็นแบบขายส่งเป็นส่วนใหญ่มี 2 เกรด คือ เกรดส่งออกและเกรดคละผลผลิตส่วนใหญ่ใช้บริโภคภายในประเทศ ร้อยละ 34.90 และส่งออก ต่างประเทศร้อยละ 32.19 จากที่ผลิตได้ 637,790 ตัน ปัจจุบันการรับซื้อผลไม้ไทยกำลังถูก แทรกแซงจากกลุ่มทุนต่างประเทศในการเข้ามาเหมาซื้อผลไม้ไทยถึงสวนทำราคาผลไม้ในประเทศ เช่น ทูเรียน คุตมัต มะม่วง มีราคาสูงขึ้น ส่งผลให้มีการล้มต้นยาง และหันมาปลูกผลไม้มากขึ้น โดยเฉพาะในจังหวัดจันทบุรีพ่อค้าและนายทุนชาวจีนได้เข้ามาเปลี่ยนแปลงการรับซื้อผลไม้ไทยมี พ่อค้าชาวจีนเข้ามาตั้งโรงคัดบรรจุผลไม้หรือที่เรียกกันว่า “ล้ง” หรือ “ล้งจีน” มากขึ้นเพื่อรับซื้อผลไม้ไทยถึงในสวนและส่งออกไปสาธารณรัฐประชาชนจีน ส่งผลให้มีการครอบงำการค้าผลไม้ไทย และมีการขยายฐานไปยึดครอง การค้าผลไม้ไทยในอีกหลายจังหวัดในภูมิภาคต่าง ๆ เกษตรกร ชาวสวนผลไม้ส่วนใหญ่ เริ่มหวาดหวังว่าล้งจีนจะเข้ามาผูกขาดการซื้อขาย และกำหนดราคาผลไม้ไทยในอนาคต ซึ่งหากปล่อยไว้โดยไม่มีการแก้ไข ป้องกัน หรือควบคุมธุรกิจการค้าผลไม้ไทย²

สำหรับในยุคศาสตร์ชาติ ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขันยุคศาสตร์ชาติ ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน มีเป้าหมาย การพัฒนาที่มุ่งเน้นการยกระดับศักยภาพของประเทศในหลากหลายมิติ บนพื้นฐาน แนวคิด 3 ประการ ได้แก่ 1) “ต่อยอดอดีต” โดยมองกลับไปที่รากเหง้าทางเศรษฐกิจ อัตลักษณ์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และจุดเด่นทางทรัพยากรธรรมชาติ ที่หลากหลาย รวมทั้งความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของประเทศในด้านอื่น ๆ นำมาประยุกต์ผสมผสานกับเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อให้สอดรับกับบริบทของเศรษฐกิจ และสังคมโลกสมัยใหม่ 2) “ปรับปัจจุบัน” เพื่อปูทางสู่ออนาคต ผ่านการพัฒนา โครงสร้างพื้นฐานของประเทศในมิติต่าง ๆ ทั้งโครงข่ายระบบคมนาคมและขนส่ง โครงสร้างพื้นฐานวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และดิจิทัล และการปรับสภาพแวดล้อม ให้เอื้อต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมและบริการอนาคต และ 3) “สร้างคุณค่าใหม่ ในอนาคต” ด้วยการเพิ่มศักยภาพของผู้ประกอบการ พัฒนาคนรุ่นใหม่ รวมถึงปรับรูปแบบธุรกิจ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาด ผสมผสานกับยุทธศาสตร์ที่รองรับอนาคต บนพื้นฐานของการต่อยอดอดีตและปรับปัจจุบัน พร้อมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนจากภาครัฐ ให้ประเทศไทยสามารถสร้างฐานรายได้และการจ้างงานใหม่ ขยายโอกาสทางการค้าและการลงทุนในเวทีโลก ควบคู่ไปกับการยกระดับรายได้และ

การกินดีอยู่ดี รวมถึงการเพิ่มขึ้นของคนชั้นกลางและลดความเหลื่อมล้ำของคน ในประเทศ ได้ในคราวเดียวกัน³

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ได้ให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจและการแข่งขันทางการค้ารวมถึงความเป็นอยู่และปากท้องของประชาชน ผลผลิตทุเรียนถือว่าเป็นรายได้หลักอย่างหนึ่งที่สำคัญของจังหวัดจันทบุรี และทุเรียนของจังหวัดจันทบุรีเป็นผลไม้ที่ได้รับความนิยมเป็นอันดับต้น ๆ ทั้งในและต่างประเทศ โดยเฉพาะในห้วง 5 – 7 ปี ที่ผ่านมา ได้มีผู้ค้าทั้งรายใหญ่และรายย่อย รวมทั้งในและต่างประเทศ ได้เข้ามาทำการค้าทุเรียนในจังหวัดจันทบุรีเป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดปัญหาการแข่งขันทางการค้าในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งทั้งหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องและเกษตรกรเกิดความกังวลกับปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยตระหนักว่าหากได้ดำเนินการวิเคราะห์แนวทางแก้ปัญหาจากการแข่งขันทางการค้าทุเรียนของจังหวัดจันทบุรี ซึ่งมีวัตถุประสงค์ เพื่ออธิบายสภาพปัญหาจากการแข่งขันทางการค้าทุเรียนของจังหวัดจันทบุรี ศึกษากฎหมายและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการค้าผลไม้และแนวทางการแก้ปัญหาฯ ก็จะสามารถนำมาเป็นฐานคิดในการตัดสินใจให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้ใช้เป็นทางเลือกในการตัดสินใจหรือเพื่อใช้หลีกเลี่ยงและป้องกันปัญหาต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น เพื่อให้เกิดการสมดุลและยั่งยืนสำหรับเกษตรกร และผู้ค้าได้เป็นอย่างดี ต่อไป

สภาพปัญหาจากการแข่งขันทางการค้าทุเรียนของจังหวัดจันทบุรี

การแข่งขันทางการค้าทุเรียนในจังหวัดจันทบุรี มีสภาพปัญหาหลายประการแต่เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนมีความคิดเห็นกับล้งจีนที่เข้ามารับซื้อทุเรียนคือ การรับซื้อทุเรียนส่วนมากก็เป็นล้งจีนแต่เป็นตัวแทนไทยมารับซื้อ แต่ประมาณ 2-3 ปีที่แล้วชาวจีนเข้ามามีบทบาทถึงในสวน แต่ไม่ได้มาเจรจาซื้อขายตรงกลางในราคาขายกัน เพียงแต่เข้ามาสังเกตการณ์ และในปัจจุบันชาวจีนได้เข้ามาขอเช่าที่ของชาวไทย เพื่อปลูกทุเรียน และจ้างแรงงานชาวกัมพูชามาดูแลสวนให้ ถ้าหากเป็นสวนที่เพิ่งเริ่มปลูกทุเรียน จะปลูกกล้วยไข่เพื่อบังแดดให้ร่มเงากับทุเรียน และยังเก็บเกี่ยวกล้วยไข่ไปขายในระยะเวลา 5 ปี ที่รอทุเรียนเก็บเกี่ยวได้ ทำให้เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนเกรงว่าในอนาคตหากชาวจีนมาทำทุเรียนแบบครบวงจร จะทำให้เกษตรกรไทยไม่มีอำนาจต่อรองเรื่องราคา เพราะล้งจีนก็อาจจะซื้อขายกับชาวจีนด้วยตัวเอง ในส่วนของผู้รับซื้อมีความคิดเห็นว่าล้งจีนจะเข้ามามีบทบาทในการกำหนดราคาในการซื้อขาย และหากล้งจีนเจ้ามาทำ การเกษตรปลูกทุเรียนเอง

ทำให้ล้งจีนสามารถกดราคาได้เต็มที่เนื่องจากล้งจีนมีทุเรียนสำหรับขึ้นตู้ส่งสินค้าได้อย่างพอเพียง ล้งจีนจะซื้อราคาเท่าไรก็ได้จากเกษตรกร ทำให้เกษตรกรต้องขายเพราะเก็บไว้ผลผลิตก็ไม่มีมูลค่า อีกทั้งพ่อค้าคนกลางซึ่งเป็นผู้รับซื้อไม่มีงานทำด้วยเพราะล้งจีนปลูก ขายเอง พ่อค้าคนกลางก็จะถูกตัดจากห่วงโซ่การซื้อขายไปส่วนผู้รับซื้อที่เป็นล้งทุเรียนของไทยมีความเห็นว่าการที่ล้งจีนเข้ามารับซื้อเองนั้นมีข้อดี คือ ผลผลิตทุเรียนมีการกระจายสินค้าออก แต่บทบาทหน้าที่ในการเป็นล้งทุเรียนของพวกเข้าก็หมดไปด้วยเพราะชาวจีนทำ ผลผลิตจากทุเรียนครบวงจร ตั้งแต่ปลูกจนขายเองที่ตลาดจีน แต่ยังคงคิดว่าล้งจีนก็ยังมีข้อเสียอยู่คือในเรื่องการเจรจาซื้อขายกับเกษตรกรชาวไทย เพราะไม่มีวาทะศิลป์ ในการเจรจาต่อรอง โดยนิสัยของชาวจีนต้องการเลือกแต่ทุเรียนดี ๆ ทำให้เกษตรกรมีผลผลิตเหลือมากเกษตรกรบางรายก็รู้สึกวล้งจีนยุ่งยาก เกิดความไม่พอใจซื้อขายด้วย ซึ่งจุดนี้ยังง้อล้งจีนก็ยังต้องพึ่งพาอาศัยชาวไทยอยู่⁴

ในขณะที่ผลจากการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับทุเรียนไทย เมื่อวันที่ 20 กันยายน 2562 พบการรุกเข้ามาของทุนจีน และยังมีความเสี่ยงจากการพึ่งพาดตลาดรายเดียว ดังนั้นหากจะอยู่รอดต้องมีการปรับตัวและพัฒนาในหลายมิติ และธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) ได้เผยแพร่ ผลสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับทุเรียนของไทย พบว่า พื้นที่ปลูกทุเรียนเพิ่มขึ้นมาก ตั้งแต่ปี 2559 หลังจากราคาและผลตอบแทนสุทธิเพิ่มสูงต่อเนื่อง โดยผลผลิตส่วนใหญ่เป็นพันธุ์หมอนทองอยู่ที่จังหวัดจันทบุรี ชุมพร และสามจังหวัดชายแดนใต้ แต่ที่น่าสนใจคือ ทุเรียนในสามจังหวัดชายแดนใต้มีผลตอบแทนต่ำที่สุด ส่วนผลตอบแทนสูงที่สุดคือภาคกลาง ที่จังหวัดจันทบุรีทำให้ผู้รับซื้อทุเรียนสดรายใหญ่จะรับซื้อทุเรียนทั้งในจังหวัดจันทบุรี ตามฤดูกาลเป็นหลัก ส่วนประเภททุเรียนที่ไทยส่งออกทั้งหมด แบ่งเป็น ผลสด 95.8% แปรรูปแบบแช่เย็นแช่แข็ง 3.9% และอื่น ๆ 0.3% โดยตลาดใหญ่ของทุเรียนผลสดของไทย 77% ส่งออกไปยังตลาดจีน ส่งผลให้จีนมีบทบาทในตลาดทุเรียนไทยมาก จากข้อมูลพบว่า ระยะเวลาหลังความต้องการจากจีนโตแบบก้าวกระโดด ปัจจุบันมีผู้รับซื้อทุเรียนสด (ล้ง) กว่า 600 ล้ง ที่ทำธุรกิจนำเข้าทุเรียนจากไทย สาเหตุที่ล้งจีนนิยมนำเข้าทุเรียนของไทย เนื่องจากคนจีนชอบทุเรียนหมอนทองของไทย เพราะรสชาติหวานมัน และราคาจับต้องได้ซึ่งกลุ่มทุนจีนเข้ามาทำธุรกิจเกี่ยวกับทุเรียนในไทยเป็นเวลานานกว่า 20 ปีแล้ว แต่แรงตัวมากขึ้นในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา ซึ่งมีหลากหลายรูปแบบ โดยเริ่มแรกจะเข้ามาในธุรกิจกลางน้ำ (ล้ง) แต่ปัจจุบันเริ่มเข้ามาในอุตสาหกรรมแปรรูปมากขึ้น

ผลดีที่เกิดขึ้นคือ จีนเข้ามาอยู่ในห่วงโซ่ธุรกิจ ตั้งแต่ขั้นตอนกลางน้ำ ปลายน้ำ และหาตลาดมาให้ไทย ทำให้ราคาทุเรียนทรงตัวได้ในระดับสูง⁵

จากกระแสการบริโภคทุเรียนจากประเทศจีนดังกล่าวในช่วงต้นจึงเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญของอุตสาหกรรมทุเรียนในไทย แต่ต้องจับตามองอนาคตราคาทุเรียนไทยอย่างใกล้ชิด เนื่องจากปัจจุบันราคาทุเรียนไทยได้รับประโยชน์จากความนิยมบริโภคทุเรียนของชาวจีน ดังที่เห็นจากส่วนแบ่งตลาดของประเทศคู่ค้าในสินค้าทุเรียน และการลงนามรับซื้อทุเรียนจำนวนมากจากบริษัท E-commerce ยักษ์ใหญ่ของจีนเมื่อต้นปี 2561 เพื่อขายผ่านช่องทางออนไลน์ให้แก่ผู้บริโภคชาวจีนในราคาที่สูงถึง 990 บาทต่อลูก ส่งผลให้ยังสามารถตั้งราคา รับซื้อสูงได้ตามภาวะอุปสงค์ของตลาด ทั้งนี้ สิ่งที่น่ากังวล คือ ราคาทุเรียนที่ปรับตัวดีขึ้นต่อเนื่องช่วง 5 ปีที่ผ่านมาดึงดูดให้เกษตรกรหลายรายหันมาปลูกทุเรียนเพิ่มขึ้น แต่ในระยะ 5 ปีข้างหน้า หากเนื้อที่เพาะปลูกทุเรียนใหม่ที่รวมกันมากกว่า 8 หมื่นไร่ ทอยยให้ผลผลิตออกสู่ตลาดโดยไม่มีการควบคุมดูแลการดำเนินงานของล้งชาวจีนเหล่านี้ อาจสร้างแรงกดดันแก่ราคาทุเรียนไทยให้ลดลงดังที่เคยปรากฏในสินค้าเกษตรหลายชนิดที่ผ่านมา แนวทางปรับตัว คือ การเร่งขยายการส่งออกไปยังประเทศจีนและประเทศอื่น ๆ เพื่อรองรับผลผลิต ที่จะออกสู่ตลาด⁶

ดังนั้นในอนาคตผลจากการเพิ่มพื้นที่เพาะปลูกการรักษาเสถียรภาพราคาทุเรียนและป้องกันการถูกแทรกแซงกลไกตลาดจากต่างชาติควรเริ่มตั้งแต่วันนี้ ปัจจุบันทางการไทยเริ่มควบคุมดูแลล้งชาวจีนผ่านการใช้มาตรการต่าง ๆ อาทิ การจัดระเบียบการค้า การประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว การทำงานของคนต่างด้าว มาตรฐานสินค้าเกษตร การจัดเก็บภาษี และมาตรการแข่งขันทางการค้า โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการแข่งขันระหว่างธุรกิจไทยและต่างชาติ อย่างไรก็ตาม ยังมีความท้าทายอีกหลายประเด็นที่ควรได้รับการแก้ไข ไม่ว่าจะเป็นการควบคุมการมีอำนาจเหนือราคาตลาดและการรักษาเสถียรภาพระดับราคาสินค้าเพื่อลดผลกระทบต่อรายได้เกษตรกร นอกจากนี้ การส่งเสริมให้ภาคเอกชนทำการวิจัยและพัฒนาการเพิ่มมูลค่าสินค้าทุเรียนที่สอดคล้องกับพฤติกรรมผู้บริโภคเพื่อลดแรงกดดันจากการเสียอำนาจต่อรองราคา ขณะที่ภาครัฐต้องมีกฎหมายรวมทั้งกฎระเบียบทางการค้าที่สร้างความเป็นธรรมแก่เกษตรกรล้งชาวไทยและล้งชาวต่างชาติ ดังนั้น หากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องได้ตระหนักถึงความสำคัญของ

การดูแลรักษาระบบการตลาดทุเรียนไทยไปควบคู่กัน จะสามารถช่วยให้อุตสาหกรรมทุเรียนไทยเติบโตอย่างยั่งยืนต่อไป

กฎหมายและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการค้าผลไม้

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาทบทวนกฎหมายและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการค้าผลไม้ ได้แก่

1. ประกาศกระทรวงพาณิชย์ว่าด้วยการส่งสินค้าออกไปนอกราชอาณาจักร (ฉบับที่ 91) พ.ศ. 2542 ลงวันที่ 9 กรกฎาคม 2542 เพื่อให้การส่งผลทุเรียนสดออกไปต่างประเทศเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและเป็นผลดีต่อเศรษฐกิจของประเทศโดยส่วนรวม กรมการค้าต่างประเทศ (กองบริหารการค้าสินค้าทั่วไป) โดยสาระสำคัญของกฎหมายนี้คือ เพื่อให้การส่งผลทุเรียนสดออกไปต่างประเทศเป็นไปด้วยความเรียบร้อยเป็นผลดีต่อเศรษฐกิจของประเทศโดยส่วนรวม และเป็นไปตามนัยมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2541 ที่ได้เห็นชอบหลักการโครงการนำร่อง “ผู้ผลักดันสินค้า” โดยให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นหน่วยงานหลักรับผิดชอบสินค้าทุเรียนแบบครบวงจร และให้ส่วนราชการ หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องสนับสนุนการดำเนินการของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5(6) แห่งพระราชบัญญัติการส่งออกป็นอกและการนำเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งสินค้า พ.ศ. 2522⁷
2. ประกาศกรมวิชาการเกษตร เรื่อง หลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขการจดทะเบียนเป็นผู้ส่งผลทุเรียนสดออกไปนอกราชอาณาจักร พ.ศ. 2556 ลงวันที่ 5 มิถุนายน 2556 เพื่อให้การส่งผลทุเรียนสดออกไปต่างประเทศเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและเป็นผลดีต่อเศรษฐกิจของประเทศโดยส่วนรวม ซึ่งอยู่ในอำนาจของกรมวิชาการเกษตรกระทรวงเกษตรและสหกรณ์⁸
3. กฎหมายคุ้มครองพันธุ์พืชของไทย มีสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับทุเรียน เพราะทุเรียนถูกกำหนดไว้เป็นพันธุ์ที่ได้รับการคุ้มครองด้วย หรือพันธุ์พืชใหม่ เป็นพันธุ์พืชที่มีการผสมหรือปรับปรุงพันธุ์ขึ้น อนุสัญญาเพื่อคุ้มครองพันธุ์พืชใหม่ ถูกผลักดันโดยประเทศอุตสาหกรรมและบริษัทเมล็ดพันธุ์ มีลักษณะคล้ายกฎหมายสิทธิบัตรพันธุ์พืชใหม่ โดยทั่วไปผู้ขอรับการคุ้มครองส่วนใหญ่มักเป็นบริษัทเอกชนขนาดใหญ่ ไปจนถึงบรรษัทข้ามชาติ ผู้ที่ขอรับการคุ้มครองจะได้สิทธิผูกขาดในการจัดจำหน่ายพันธุ์พืช

ตั้งแต่ 12-27 ปี กล่าวคือ พืชที่ให้ผลผลิตหลังปลูกไม่เกิน 2 ปี เช่น ข้าว อ้อย มีระยะเวลาคุ้มครอง 12 ปี พืชที่ให้ผลผลิตหลังปลูกเกินกว่า 2 ปี เช่น ทูเรียน มะม่วง ส้มโอ ให้ความคุ้มครอง 17 ปี และพืชที่ใช้ประโยชน์จากเนื้อไม้ เช่น ยูคาลิปตัส สัก กำหนดเวลาให้ความคุ้มครอง 27 ปี⁹

4. ทฤษฎีเกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพและมาตรฐานคุณภาพสินค้าเกษตรซึ่งส่วนมากจะเป็นเรื่องของกระบวนการจัดการห่วงโซ่อาหาร (Food Chain) ตั้งแต่การเตรียมวัตถุดิบ การเพาะปลูก การเก็บเกี่ยว การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว การบรรจุภัณฑ์การขนส่ง และการจัดจำหน่าย หรือที่เรียกกันทั่วไปว่า “Farm to Fork Management” ซึ่งกระบวนการควบคุมคุณภาพดังกล่าวจะต้องมีการจัดการกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ตั้งแต่การผลิตระดับฟาร์ม (GAP : Good Agricultural Practice) การขนส่ง-ห้องเย็น การแปรรูป-บรรจุภัณฑ์ (GMP: Good Manufacturing Practice, HACCP: Hazard Analysis and Critical Control Points) ส่วนผสมหรือส่วนประกอบของอาหาร หรืออาหารประเภท Ready-to-Eat/ Ready-to-Cook ไปจนถึงการจัดจำหน่าย แต่ละขั้นตอนที่ขยับขึ้นมาตามห่วงโซ่นั้นเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการ¹⁰
 - 4.1 หลักเกณฑ์การขนส่งสินค้าทางอากาศที่กล่าวถึงคุณสมบัติสำคัญคือ ความรวดเร็ว และความแน่นอน แต่อาจมีข้อจำกัดในเรื่องน้ำหนักและชนิดสินค้า
 - 4.2 การขนส่งทางอากาศไทยที่กล่าวจะทำอากาศยานสุวรรณภูมิของประเทศไทยควรปรับปรุงในเรื่อง
 - 4.2.1 จัดระบบให้บริการผู้โดยสารและอากาศยานให้สะดวก คล่องตัว ปลอดภัย การจัดเก็บค่าบริการควรอยู่ในระดับคุ้มทุน
 - 4.2.2 กฎระเบียบควรเอื้ออำนวยต่อการบริการและขั้นตอนการตรวจสอบสินค้า โดยเฉพาะในด้านพิธีการศุลกากรที่ต้องเป็นไปอย่างรวดเร็วและให้บริการตลอด 24 ชั่วโมง
 - 4.2.3 ควรสนับสนุนให้เอกชนมีส่วนลงทุนในกิจการสนามบินภูมิภาค และการเชื่อมโยงการใช้สนามบินกับการขนส่ง
 - 4.2.4 ควรปรับปรุงลดขั้นตอน ระเบียบ พิธีการต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความรวดเร็ว คล่องตัวและเหมาะสมในทางปฏิบัติยิ่งขึ้น
 - 4.2.5 ควรหาแผนธุรกิจที่สามารถดึงดูดผู้ประกอบการโลจิสติกส์รายใหญ่ของโลกให้มาตั้งศูนย์กระจายสินค้า

5. การเก็บรักษาพืชผลทางการเกษตรเกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดการคลังสินค้า (Warehouse Management) ในห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) คลังสินค้า (Warehouses) เป็นสิ่งที่จำเป็นที่ต้องมีในโรงงานอุตสาหกรรม การจัดการคลังสินค้าในกระบวนการจะประกอบด้วย การรับสินค้า (Receiving) ระบบเก็บสินค้า (Put-away) กระบวนการแปลงหน่วย (Let-down) การจ่ายสินค้า (Picking) การตรวจนับคลังสินค้า (Counting) และการบริหารจัดการคลังสินค้าที่เหมาะสมมีส่วนช่วยในการเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานของโรงงานหลาย ๆ ด้าน¹¹

แนวทางการแก้ปัญหาจากการแข่งขันทางการค้าทุเรียนของจังหวัดจันทบุรี

จากสภาพปัญหาจากการแข่งขันทางการค้าทุเรียนของจังหวัดจันทบุรีรวมทั้งกฎหมายและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการค้าผลไม้ สำหรับในส่วนนี้ผู้วิจัยจะดำเนินการวิเคราะห์ปัญหาจากการแข่งขันทางการค้าทุเรียนของจังหวัดจันทบุรีที่น่าเสนาอมา สำหรับผลจากการวิเคราะห์ผู้วิจัยต้องการนำไปเสนอแนวทางการแก้ปัญหาจากการแข่งขันทางการค้าทุเรียนของจังหวัดจันทบุรี ในประเด็นต่อไปของส่วนนี้ ทั้งนี้เพื่อให้เป็นแนวทางที่สมเหตุสมผล จึงทำการทบทวนจากเอกสารเพื่อดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยได้นำเทคนิคการตรวจสอบเชิงนิเวศ (Environmental Scanning) และการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกและภายใน (SWOT Analysis) และวิเคราะห์ความสัมพันธ์แบบแมทริกซ์ (TOWS Matrix) มาใช้ในการวิเคราะห์ด้วย โดยมุ่งเน้นให้เป็นแนวทางการแก้ปัญหาจากการแข่งขันทางการค้าทุเรียนฯ

1. **การตรวจสอบเชิงนิเวศ (Environmental Scanning)** ในการศึกษาและตีความบริบทด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และเทคโนโลยี เพื่อที่จะพิจารณาหาแนวโน้มและเงื่อนไขซึ่งจะกลายเป็นแรงผลักดัน (Driving Forces) ปกติ การตรวจสอบเชิงนิเวศจะอยู่ในกรอบเวลาในอนาคตด้วย ในเอกสารการวิจัยนี้ได้ใช้การตรวจสอบเชิงนิเวศ เพื่อวิเคราะห์บริบทการแข่งขันทางการค้าทุเรียนของจังหวัดจันทบุรี ด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นรูปแบบการดำเนินงานของภาครัฐและเอกชนโดยอาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยใช้มิติของเวลาทั้งอดีต ปัจจุบัน และอนาคตมาประกอบในการวิเคราะห์ด้วย

2. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกและภายใน (SWOT Analysis) เป็นการวิเคราะห์จุดอ่อนและจุดแข็งของหน่วยงาน โอกาสและภาวะคุกคามจากสิ่งแวดล้อมภายนอกซึ่งจะช่วยให้เห็นภาพรวมของการดำเนินการ โดยมีหลักการว่าการกำหนดการดำเนินการหรือกลยุทธ์ควรมีความสอดคล้อง (good fit) ระหว่างความสามารถด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมภายนอกด้วย แม้ว่าการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกและภายในจะเป็นเครื่องมือการจัดการที่มีมานานแล้ว แต่เนื่องจากเครื่องมือดังกล่าวมีการเชื่อมโยงกับองค์ประกอบต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ และช่วยให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ นอกจากนี้จากการศึกษาสำรวจหน่วยงานต่าง ๆ ทั่วโลกได้พบว่าเครื่องมือดังกล่าวซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการจัดทำแผนกลยุทธ์ยังได้รับความนิยมอยู่ในอันดับหนึ่งติดต่อกันมาหลายปี¹²

2.1 การวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมภายใน (Internal Environment Analysis)

2.1.1 จุดแข็ง (Strengths) ของการค้าทุเรียนของจังหวัดจันทบุรี¹³ ประกอบไปด้วย

2.1.1.1 สภาพภูมิอากาศ/ภูมิประเทศเอื้อต่อการเพาะปลูกโดยเฉพาะภาค ตะวันออกและภาคใต้ ทำให้ไทยเป็นผู้ผลิตรายใหญ่ของโลก

2.1.1.2 ภาครัฐและเกษตรกรมีการพัฒนาสายพันธุ์และเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่องทำให้ได้พันธุ์ที่มีคุณภาพโดยเฉพาะการผลิตทุเรียนนอกฤดู เป็นที่ยอมรับของตลาดทั้งในและต่างประเทศ

2.1.1.3 ภูมิประเทศของไทยตั้งอยู่ตรงกลางของกลุ่มประเทศ CLMV หรือประเทศรอบบ้านที่เป็นกัมพูชา (Cambodia) ลาว (Laos) เมียนมาร์ (Myanmar) และเวียดนาม (Vietnam) จึงทำให้ไทยเป็นศูนย์กลาง ของการคมนาคมของภูมิภาครวมทั้งการส่งออกไปยังประเทศใกล้เคียง

2.1.1.4 มีคณะกรรมการพัฒนาและบริหารจัดการผลไม้ทหน้าที่กำหนด ยุทธศาสตร์ผลไม้ และแก้ไขปัญหาต่าง ๆ

2.1.2 จุดอ่อน (Weaknesses) ของการการค้าทุเรียนของจังหวัดจันทบุรี ประกอบไปด้วย

2.1.2.1 ปัญหาด้านการผลิตได้แก่ปัญหาด้านคุณภาพและผลผลิตต่ำ การจัดการสวนไม่ถูกต้อง เหมาะสมและกระบวนการแปรรูปผลิตภัณฑ์ไม่มีคุณภาพ ในสภาพความเป็นจริงแม้ว่าจะสามารถวิจัยและพัฒนาให้มีระบบรับประกันคุณภาพของผลผลิตและผลิตภัณฑ์ได้ แต่การปฏิบัติตามข้อกำหนด และเงื่อนไขของระบบยังขึ้นอยู่กับเกษตรกรที่ ต้องมีวินัย และความรับผิดชอบต่อสังคมสูง

โดยต้องควบคุมการผลิตให้ทุเรียนมีมาตรฐาน นอกจากนี้ยังมีปัญหาประสิทธิภาพ การผลิตต่ำและต้นทุนการผลิตสูงการผลิตทุเรียนคุณภาพดี จำเป็นต้องมีการจัดการโดยอาศัยปัจจัยการผลิตในทุกขั้นตอนของการพัฒนาอย่างถูกต้องและเหมาะสม จึงทำให้มีต้นทุนการผลิตสูงเมื่อราคาผลผลิตตกต่ำเกษตรกรส่วนมากมักละเลยการจัดการสวน เพียงเพื่อต้องการลดต้นทุนการผลิตลง จึงยิ่งทำให้ปริมาณและคุณภาพผลผลิตลดลงไปอีก

2.1.2.2 ปัญหาด้านการตลาด ได้แก่ กระบวนการต่าง ๆ ที่เริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการผลิต การดูแล รักษาสวน การเก็บเกี่ยว การส่งออก เป็นต้น ปัจจัยต่าง ๆ ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาการตลาด เช่น คุณภาพที่ไม่ได้มาตรฐาน ทุเรียนที่ตัดมาเป็น ทุเรียนอ่อน การขนส่งมีตู้คอนเทนเนอร์ไม่เพียงพอ การควบคุมอุณหภูมิไม่สม่ำเสมอ ผู้ส่งออกไม่มีความรับผิดชอบ ต่อสินค้าโดยตัดราคาทุเรียนและการส่งทุเรียนอ่อนไปจำหน่ายเป็นต้น ข้อจำกัดในการพัฒนาธุรกิจและการผลิตทุเรียน

2.1.2.3 ด้านเกษตรกร เกษตรกรเองมีบางส่วนที่ขาดความรับผิดชอบต่อสังคม ในบางช่วงระยะเวลา เช่น ช่วงกลางฤดู ทุเรียนจะขายได้ราคาตกต่ำมาก เกษตรกรที่ต้องขายทุเรียนช่วงนั้นจะขาดทุนมาก ดังนั้นจึงมีการฉีดยาพิษสารเคมีบาง ชนิดเพื่อเร่งการแก่ของทุเรียน ซึ่งเป็นเทคนิคเฉพาะในกระบวนการผลิต เพื่อให้ขายทุเรียนได้ก่อนกำหนดทำให้มีทุเรียนอ่อนต่อคุณภาพออกสู่ตลาดมากขึ้น อาจประสบปัญหาวิกฤต ทางผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่ว่า ควรมีการจัดการทุเรียนหลังการเก็บเกี่ยวให้มี คุณภาพ พร้อมส่งไปยังตลาดปลายทางในประเทศต่าง ๆ ในสภาพที่เป็นที่ยอมรับของตลาด เพื่อหยุดการผูกขาดการค้าโดยล้งจีน

2.1.2.4 ด้านนโยบาย เกิดจากภาครัฐมีนโยบายมุ่งเน้นและผลักดันให้มีการส่งออกสินค้าเกษตร ทำให้ความเข้มงวดในการ ออกระเบียบในการกำกับดูแลให้มีการดำเนินธุรกิจอย่างมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวมลดลง ซึ่งส่งผลให้ผู้ส่งออกที่ ขาดคุณธรรมจัดส่งทุเรียนคุณภาพต่ำไปสู่ตลาดต่างประเทศ เป็นการทำลายชื่อเสียงของสินค้าเกษตรไทยโดยตรง

2.2 การวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมภายนอก (External Environment Analysis)

2.2.1 โอกาส (Opportunities) ของการค้าทุเรียนของจังหวัดจันทบุรี¹⁴ ประกอบไปด้วย

2.2.1.1 การพัฒนาเส้นทางการขนส่งทางบก โดยใช้เส้นทาง R3a R9 และ R12 ผ่านด่านการค้าชายแดนผิงเสียง มณฑลกว่างซี และกระจายผลไม้ต่อไปยังมณฑลเจ้อเจียง มณฑลเจียงซู และนครเซี่ยงไฮ้ ผลไม้ไทยจะถูกนำมาที่ตลาดกลางผลไม้เจียงหนาน (กวางโจว) ตลาดหลงอู่ (เซี่ยงไฮ้) และตลาดวินฟาตี้ (ปักกิ่ง) ซึ่งเป็นศูนย์กลางการค้าส่งสำหรับกระจายไปยังมณฑลและเมืองอื่น ๆ ของจีนต่อไป ทางทะเล 1 ส่วนใหญ่จะนำเข้าผ่านทาง ฮ่องกง-เซินเจิ้น-กวางโจว และนครเซี่ยงไฮ้ ล่าสุดท่าเรือฝางเฉิงก่าง ได้รับอนุมัติให้เป็นด่านนำเข้าผลไม้อย่างเป็นทางการจากสำนักงานควบคุมคุณภาพ ตรวจสอบและกักกันโรคแห่งชาติจีน (AQSIQ) ซึ่งท่าเรือดังกล่าวเป็นด่านนำเข้าสินค้าสู่กว่างซีและพื้นที่ภาคตะวันตกของจีน และมีท่าเลที่ตั้งอยู่ใกล้ประเทศไทย จึงประหยัดเวลาและค่าขนส่งสามารถรักษาความสดใหม่และขยายตลาดได้อย่างรวดเร็ว

2.2.1.2 จีนเป็นตลาดส่งออกผลไม้ที่สำคัญของไทยหลังจากการเปิดเสรีการค้าผักและผลไม้ตามพิกัดอัตราศุลกากรหมวดที่ 07-08 ระหว่างไทย-จีน ในกรอบ FTA ASEAN-จีน และการลดภาษีนำเข้าผลไม้เหลือร้อยละ 0 ตั้งแต่ปี 2003 ทำให้ไทยได้รับประโยชน์อย่างมากในการขยายปริมาณการส่งออกผลไม้เมืองร้อนไปยังตลาดจีน

2.2.2 ภาวะคุกคาม (Threats) ของการค้าทุเรียนของจังหวัดจันทบุรี

2.2.2.1 การขนส่งทางทะเลถึงแม้จะมีต้นทุนต่ำ และขนส่งได้ในปริมาณมาก แต่กองเรือที่ให้บริการขนส่งมีเพียงไม่กี่รายและเป็นของต่างชาติ ทำให้ผู้ประกอบการมีอำนาจในการต่อรองต่ำ และต้นทุนส่งสินค้ามีไม่เพียงพอในช่วงที่มีการส่งออกมาก¹⁵

2.2.2.2 การค้าผลไม้ออกไปกับจีนยังคงเป็นระบบฝากขาย (Consignment) ผลไม้ไทยต้องอยู่ภายใต้กลไกที่ผู้ประกอบการจีนเป็นผู้กำหนดประเภทผลไม้และราคาซื้อ-ขาย ทำให้ผู้ส่งออกไทยไม่มีอำนาจในการ

กำหนดราคาในตลาด ตลอดจนภาษีมูลค่าเพิ่มซึ่งผู้รับฝากขายจะหักออกจากยอดขาย¹⁶

2.2.2.3 ผู้ส่งออกไทยไม่สามารถเข้าไปตั้งร้านจำหน่ายผลไม้ได้โดยตรงต้องผ่านผู้นำเข้าในประเทศจีนและต้องมีใบอนุญาต (Import License)¹⁷

2.2.2.4 การเข้ามาทำธุรกิจทุเรียนของพ่อค้าต่างชาติในไทย โดยไม่ได้จดทะเบียนธุรกิจการค้าและเลี้ยงภาษีทำให้เป็นการเอาเปรียบและเกิดการแข่งขันทางธุรกิจไม่เป็นธรรม¹⁸

2.2.2.5 การส่งออกทุเรียนไทยพึ่งพาตลาดจีนเป็นหลักการผูกมัดกันด้วยมาตรการสุขอนามัยทำให้อำนาจนาจการต่อรอง (Bargaining Power of Buyers) ของผู้ส่งออกไทยมีน้อยมาก¹⁹

3. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์แบบแมทริกซ์ (TOWS Matrix)²⁰ สำหรับปัจจัยภายในที่มีผลต่อการนำไปใช้เป็นแนวทางการแก้ปัญหาจากการแข่งขันทางการค้าทุเรียนของจังหวัดจันทบุรี และจากการประเมินหาจุดแข็งของการค้าทุเรียนของจังหวัดจันทบุรี และประเมินหาจุดอ่อนที่ส่งผลกระทบต่อด้านลบและเป็นอุปสรรคต่อการค้าทุเรียนของจังหวัดจันทบุรี

จุดแข็ง/จุดอ่อน โอกาส/ภาวะคุกคาม	จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weaknesses)
โอกาส (Opportunities)	(SO) ส่งเสริมการวิจัยความต้องการของตลาดในการค้าทุเรียน	(WO) พัฒนาการผลิตทุเรียนนอกฤดู การพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์
ภาวะคุกคาม (Threats)	(ST) ประชาสัมพันธ์ ส่งเสริมการตลาดและรัฐควรจะต้องเข้มงวดในการควบคุมคุณภาพของทุเรียนไทย	(WT) ส่งเสริมการบริโภคผลไม้สดชนิดใหม่ที่จีนยังไม่สามารถผลิตได้

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์แบบแมทริกซ์ในข้างต้นทำให้สามารถกำหนดแนวทางการแก้ปัญหาจากการแข่งขันทางการค้าทุเรียนของจังหวัดจันทบุรี ออกมาได้ 7 แนวทางด้วยกันดังนี้

- 3.1 **แนวทางที่ 1** ส่งเสริมการวิจัยความต้องการของตลาดในการค้าทุเรียนของจังหวัดจันทบุรี รสนิยมของผู้บริโภคอย่างต่อเนื่อง เพื่อติดตามการเปลี่ยนแปลงของระบบการค้า รวมทั้งการพัฒนาระบบโลจิสติกส์ช่องทางการขนส่งและการกระจายสินค้าในประเทศจีน ซึ่งแนวทางนี้เป็นแนวทางการแก้ปัญหาจากการแข่งขันทางการค้าทุเรียนของจังหวัดจันทบุรี ในเชิงรุกที่เกิดจากการสังเคราะห์ในส่วนที่เป็นจุดแข็งและโอกาสของการค้าทุเรียนของจังหวัดจันทบุรี
- 3.2 **แนวทางที่ 2** สนับสนุนระบบการตลาด โซ่อุปทานและ อุปสงค์การตลาดทุเรียนประเภทพรีเมียม ซึ่งแนวทางนี้เป็นแนวทางในเชิงรุกที่เกิดจากการสังเคราะห์ในส่วนที่เป็นจุดแข็งและโอกาสของการค้าทุเรียนของจังหวัดจันทบุรี
- 3.3 **แนวทางที่ 3** การขยายตลาดโดยการประชาสัมพันธ์ส่งเสริมการตลาด ด้วยการจัด Thai Fruit Fair ในหลาย ๆ มณฑลอย่างต่อเนื่อง โดยให้ผู้เข้าชม ชิมผลไม้สดตามฤดูกาล และผลิตภัณฑ์ผลไม้แปรรูปต่าง ๆ พร้อมทั้งเพิ่มการให้การศึกษาและข้อมูลแก่ผู้บริโภคและภาครัฐควรจะต้องเข้มงวดในการควบคุมคุณภาพของทุเรียนไทย เพื่อให้ไทยครองแชมป์ความเป็นผู้นำ รวมทั้งเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของไทย ซึ่งแนวทางนี้เป็นแนวในเชิงรุกอีกเช่นกันที่เกิดจากการสังเคราะห์ในส่วนที่เป็นจุดแข็งและโอกาสของการค้าทุเรียนของจังหวัดจันทบุรี
- 3.4 **แนวทางที่ 4** พัฒนาการผลิตทุเรียนนอกฤดู การพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์ และการแปรรูปเพื่อยืดอายุแบบ Fresh Chilled หรือการเก็บรักษาขณะขนส่ง การพัฒนาผลิตภัณฑ์บรรจุภัณฑ์ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าสำหรับแนวทางการแก้ปัญหาจากการแข่งขันทางการค้าทุเรียนของจังหวัดจันทบุรี แนวทางนี้เป็นแนวทางเชิงป้องกันที่เกิดจากการสังเคราะห์ในส่วนที่เป็นจุดแข็งและภาวะคุกคามของการค้าทุเรียนของจังหวัดจันทบุรี
- 3.5 **แนวทางที่ 5** กำหนดนโยบายและแนวทางปฏิบัติในการพัฒนามาตรฐานทุเรียนของประเทศไทย สำหรับแนวทางนี้เป็นแนวทางเชิงป้องกันที่เกิดจากการสังเคราะห์ในส่วนที่เป็นจุดแข็งและภาวะคุกคามของการค้าทุเรียนของจังหวัดจันทบุรี

3.6 แนวทางที่ 6 พัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อพัฒนาการจัดการศัตรูพืชและโรคพืช คือโรครากเน่าโคนเน่าของทุเรียน แนวทางนี้เป็นแนวทางปรับปรุงเกิดจากการสังเคราะห์ในส่วนที่เป็นจุดอ่อนและโอกาสของการค้าทุเรียนของจังหวัดจันทบุรี

3.7 แนวทางที่ 7 การขยายตลาดด้วยการส่งเสริมการบริโภคผลไม้สดชนิดใหม่ โดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดจันทบุรีให้ทดแทนผลไม้ทุเรียน ซึ่งจีนยังไม่สามารถผลิตได้หรือผลิตได้แต่คุณภาพด้อยกว่าของไทย เช่น ชมพู ฝรั่ง สับปะรด กล้วย ไข่ น้อยหน้า และขนุน เป็นต้นซึ่งผลไม้เหล่านี้มีศักยภาพในการทำตลาดในประเทศจีน ทั้งในตลาดบน และตลาดล่าง แนวทางนี้เป็นแนวทางเชิงรับเกิดจากการสังเคราะห์ในส่วนที่เป็นจุดอ่อนและภาวะคุกคามของการค้าทุเรียนของจังหวัดจันทบุรี

สรุป

จากการวิเคราะห์ทั้งสภาพปัญหากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการค้าทุเรียนสำหรับจังหวัดจันทบุรี พบว่าจังหวัดจันทบุรีและจังหวัดอื่นในประเทศไทยยังมีโอกาสขยายตลาดผลไม้ระดับพรีเมียม โดยเฉพาะทุเรียน ไปยังตลาดต่างประเทศ และตลาดของประเทศจีน รวมทั้งในส่วนประเทศสมาชิกอาเซียน รวมทั้ง ฮองกง ไต้หวัน ญี่ปุ่น และประเทศในยุโรปอีกด้วย ซึ่งมีอัตราการสั่งซื้อสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในตลาดจีน ซึ่งนอกเหนือจากตลาดในมณฑลกว่างตุ้งแล้ว ยังรวมถึงตลาดในกรุงปักกิ่งและนครเซี่ยงไฮ้ ทั้งนี้ปัจจัยสู่ความสำเร็จนั้นจะต้องมีการวิจัยตลาด ควบคู่กับการเตรียมการด้านกลยุทธ์การตลาดอย่างรัดกุมให้ความสำคัญกับการออกแบบบรรจุภัณฑ์ และการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้า รวมถึงการพยายามทำความเข้าใจกฎระเบียบ ข้อบังคับ มาตรฐานของสินค้า และการเข้าใจความต้องการของผู้บริโภคชาวจีนให้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิเคราะห์ในประเด็นการค้าทุเรียนของจังหวัดจันทบุรีมาทั้งหมดในข้างต้น พบว่ามี ปัญหาด้านการผลิต ปัญหาด้านการตลาด ด้านตัวเกษตรกรเอง และด้านนโยบาย เพื่อแก้ปัญหา 4 ประเด็นปัญหาดังกล่าว ภาครัฐต้องร่วมมือกับภาคเอกชน และภาคประชาชน ร่วมกันระดมความคิดเพื่อร่วมกันพัฒนาการผลิต การตลาด นโยบาย โดยต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนากฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับ และมาตรการต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับบริบทและเอื้อต่อการพัฒนาตลาดส่งออกของทุเรียนและสอดคล้องกับผลไม้

ชนิดอื่น โดยประเมินผลสัมฤทธิ์ ทบพทวนความจำเป็นและความเหมาะสมของมาตรการที่มี อยู่ทุกลำดับชั้นของกฎระเบียบ ข้อบังคับ แก้ไขปรับปรุงกฎหมายการส่งออกให้ทันสมัย นอกจากนี้ยังต้องยกเลิกกฎหมายที่มีเนื้อหาไม่จำเป็นหรือเป็นอุปสรรคต่อการค้า การส่งออกผลไม้เพื่อให้กฎหมายช่วยสร้างสรรคความเป็นธรรม ลดความเหลื่อมล้ำ และ กระจายความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคม มีความสอดคล้องกับข้อตกลงระหว่างประเทศ ที่เป็นประโยชน์ต่อเกษตรกร นักธุรกิจโดยรวม ให้เอื้อต่อการดำเนินงานของหน่วยงาน ภาครัฐในการพัฒนาเศรษฐกิจการส่งออกผลไม้ เพื่อรองรับการพัฒนาภูมิภาคและจังหวัด จันทบุรีที่มีประสิทธิภาพ และเอื้อต่อการใช้นวัตกรรมการผลิต การตลาดทั้งในภาครัฐและ เอกชนให้สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป เอื้อต่อการประกอบธุรกิจทั้งในและ ต่างประเทศไม่เฉพาะในภาคเกษตรการผลิตผลไม้เท่านั้น แต่ต้องเชื่อมโยงไปถึงอุตสาหกรรม บริการ และการท่องเที่ยว โดยมองตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำและปลายน้ำให้ครบวงจร

เอกสารอ้างอิง

- ¹ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580). [อินเทอร์เน็ต]. 2561 [เข้าถึงเมื่อ 14 กุมภาพันธ์ 2563]. เข้าถึงได้จาก: http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2561/A/082/T_0001.PDF
- ² วิทย์ นามเรืองศรี. วิเคราะห์โครงสร้างการตลาดทุเรียน [อินเทอร์เน็ต]. [เข้าถึงเมื่อ 5 พฤษภาคม 2563]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.doa.go.th/research/attachment.php?aid=1527>
- ³ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580). [อินเทอร์เน็ต]. 2561 [เข้าถึงเมื่อ 14 กุมภาพันธ์ 2563]. เข้าถึงได้จาก: http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2561/A/082/T_0001.PDF
- ⁴ จอนนี่ สว่างศรีสกุลพร. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียน ผู้รับซื้อทุเรียน และล้งจันในจังหวัดจันทบุรี. [วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสาธารณสุข วิทยาลัยพาณิชยศาสตร์]. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา; 2560. หน้า 53-54.
- ⁵ ผลวิจัยจากธนาคารแห่งประเทศไทยเผยทุเรียนไทยต้องปรับตัว 2562. [อินเทอร์เน็ต]. 2562 [เข้าถึงเมื่อ 5 พฤษภาคม 2563]. เข้าถึงได้จาก : <https://news.thaipbs.or.th/content/284424>
- ⁶ ศิรดา ศิริเบญจพุกฤษ. ทุเรียนไทยกับความท้าทายที่ไม่ควรมองข้าม. ธนาคารแห่งประเทศไทย. [อินเทอร์เน็ต]. 2563 [เข้าถึงเมื่อ 5 พฤษภาคม 2563]. เข้าถึงได้จาก : https://www.bot.or.th/Thai/MonetaryPolicy/Southern/ResearchPaper/Challenging_of_Durian.PDF
- ⁷ ประกาศกระทรวงพาณิชย์ว่าด้วยการส่งสินค้าออกไปนอกราชอาณาจักร (ฉบับที่ 91) กรมการค้าต่างประเทศ. [อินเทอร์เน็ต]. 2563 [เข้าถึงเมื่อ 5 พฤษภาคม 2563]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.dft.go.th/th-th/Detail-Law/ArticleId/2131/-91-2542-9-2542>
- ⁸ ประกาศกรมวิชาการเกษตร เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการจดทะเบียนเป็นผู้ส่งผลทุเรียนสดออกไปนอกราชอาณาจักร พ.ศ.2556 [อินเทอร์เน็ต]. 2556 [เข้าถึงเมื่อ 5 พฤษภาคม 2563]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.dft.go.th/th-th/DetailLaw/ArticleId/8702/8702>

-
- ⁹ มุลนิธิชีวีวิถี. พ.ร.บ.คุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ.2542 ความเป็นมาและหลักการสำคัญ. [อินเทอร์เน็ต]. 2542 [เข้าถึงเมื่อ 5 พฤษภาคม 2563]. เข้าถึงได้จาก : <https://biothai.net/node/16895>
- ¹⁰ พลนัท พรพบภัทรภัก และคณะ. การพัฒนาการส่งออกสินค้าทางอากาศประเภทผักผลไม้จากประเทศไทยไปสู่สหภาพยุโรป. วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม. 2556; 3: 47-53.
- ¹¹ พีรพรเทพ พร้อมเทพ. รายงานการศึกษาส่วนบุคคล : การศึกษาแนวทางการพัฒนาการผลิตทุเรียนศรีสะเกษเพื่อการส่งออกไปยังประเทศจีน. หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 7. 2558.
- ¹² Darrell K. Rigby. MANAGEMENT TOOLS 2017 An executive's guide. Copyright © Bain & Company, Inc. 2017 [Internet]. 2017 [cited 2020 Apr 14]. Available from: http://www2.bain.com/Images/BAIN_BOOK_Management_Tools_2017.pdf
- ¹³ รายงานวิเคราะห์สถานการณ์ข้อมูลเชิงพื้นที่จังหวัดจันทบุรี แผนพัฒนาจังหวัดจันทบุรี พ.ศ.2558 – 2561. [อินเทอร์เน็ต]. 2561 [เข้าถึงเมื่อ 5 พฤษภาคม 2563]. เข้าถึงได้จาก : http://osthailand.nic.go.th/masterplan_area/userfiles/.pdf
- ¹⁴ รอบรู้เศรษฐกิจ ตามติดตลาดโลก. กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์. [อินเทอร์เน็ต]. 2563 [เข้าถึงเมื่อ 5 พฤษภาคม 2563]. เข้าถึงได้จาก : https://www.ditp.go.th /contents_attach/135574/135574.pdf
- ¹⁵ คงฤทธิ จันทริก. สายเดินเรือ เวทีของผู้เล่นรายใหญ่. [อินเทอร์เน็ต]. 2563 [เข้าถึงเมื่อ 5 พฤษภาคม 2563]. เข้าถึงได้จาก : <https://www.thansettakij.com/content/179785>
- ¹⁶ ความท้าทายของการค้าไทย...จากนี้ถึงปี 2030. วารสาร สนค. ปีที่ 5 ฉบับที่ 50 กันยายน 2558. [อินเทอร์เน็ต]. 2558 [เข้าถึงเมื่อ 5 พฤษภาคม 2563]. เข้าถึงได้จาก : http://www.tpsoc.moc.go.th/sites/default/files/tpsoc_journal_sep_58_issue_50.pdf
- ¹⁷ กฎระเบียบเกี่ยวกับการนำเข้าและส่งออก. ศูนย์พัฒนาการค้าและธุรกิจไทยในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน [อินเทอร์เน็ต]. 2563 [เข้าถึงเมื่อ 5 พฤษภาคม 2563]. เข้าถึงได้จาก : https://www.ditp.go.th/contents_attach/92453/92453.pdf
- ¹⁸ ประกาศกระทรวงพาณิชย์ : การจดทะเบียนพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ [อินเทอร์เน็ต]. 2563 [เข้าถึงเมื่อ 5 พฤษภาคม 2563]. เข้าถึงได้จาก : http://www.dbd.go.th/download/data_srevice.pdf

-
- ¹⁹ อำนวยการต่อรองของผู้จำหน่ายปัจจัยการผลิตและผู้ซื้อ. [อินเทอร์เน็ต]. 2563 [เข้าถึงเมื่อ 5 พฤษภาคม 2563]. เข้าถึงได้จาก : http://570102010078.blogspot.com/2015/11/blog-post_4.html
- ²⁰ วิชิต หล่อจีระชุนท์กุล และคณะ. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและเมทริกซ์ทาวซ์เพื่อพัฒนายุทธวิธีการ. WMS Journal of Management Walailak University. 2561; 7(3):15-26.

ประวัติย่อผู้วิจัย

ยศ ชื่อ

นาวาเอก วรวุฒิ ศิลป์ประกอบ ร.น.

วัน เดือน ปี เกิด

16 มกราคม 2515

ประวัติสำเร็จการศึกษา

- พ.ศ.2534 สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนเตรียมทหาร รุ่นที่ 32
- พ.ศ.2539 สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายเรือ รุ่นที่ 89
- พ.ศ.2539 สำเร็จการศึกษา หลักสูตรชั้นนายเรือ พรรคนาวิกโยธิน รุ่นที่ 29
- พ.ศ.2545 สำเร็จการศึกษา หลักสูตรชั้นนายนาวา พรรคนาวิกโยธิน รุ่นที่ 21
- พ.ศ.2549 สำเร็จการศึกษา หลักสูตรเสนาธิการทหารบก ชุดที่ 84

ประวัติการทำงาน

- พ.ศ.2541 ผู้บังคับกองร้อยปืนเล็กที่ 1 กองพันทหารราบที่ 3 กรมทหารราบที่ 1 กองพลนาวิกโยธิน
- พ.ศ.2544 ผู้บังคับกองร้อยนักเรียนจ่าที่ 2 กองนักเรียนจ่า กองการปกครอง โรงเรียนทหารนาวิกโยธิน ศูนย์การฝึก หน่วยบัญชาการนาวิกโยธิน
- พ.ศ.2547 ผู้บังคับกองร้อยต่อสู้อากาศย กองพลนาวิกโยธิน
- พ.ศ.2550 ผู้บังคับกองพันทหารราบที่ 3 กรมทหารราบที่ 1 กองพลนาวิกโยธิน
- พ.ศ.2553 หัวหน้าฝ่ายยุทธการ กองพลนาวิกโยธิน
- พ.ศ.2553 หัวหน้าการฝึก กองยุทธการ หน่วยบัญชาการนาวิกโยธิน
- พ.ศ.2559 ผู้บังคับการ กองการฝึกพลทหาร ศูนย์การฝึก หน่วยบัญชาการนาวิกโยธิน

ตำแหน่งปัจจุบัน

- พ.ศ.2563 ประจําหน่วยบัญชาการนาวิกโยธิน